

פרק שמיני משפט עיר הנדחת

העוברים בסיף, ומכין את כל נפש אדם אשר בה לפי חרב טף ונשים וכו' עכ"ל הרמב"ם, והנה דברי רבינו תמוהים מתחילתם לסופם, בראשון מה שהשיגו הראב"ד דלא מצא תשובה אחר התראה ומעשה, ובאמת צדקו דבריו דהרי קי"ל (מכות י"ג ע"ב) דלעונש בית דין לא מהני תשובה, עוד הקשו חכמי לוניל על רבינו, דלמה יהרגו הנשים והטף והם לא חטאו כלל, ע' מרן בכ"מ מה שהביא בשם מגדול עוז מה שהשיבו חכמי לרמ"ה, עוד תמוהים דברי רבינו מאין הוציא זאת דשולחים להם אנשים להזהירם ולהחזירם, ולא נמצא מזה שום רמז בבבלי וירושלמי וספרי ורק משה הוסיף זאת מדעתו ולא ידענו למה:

אבל האיר ה' עיני ומצאתי דברי רבינו בספר מורה נבוכים פ' מ"א לשלישי, ומשם יבאו דברי רבינו כאן על מכונם, מוכרח אני להעתיק כל דבריו הצדיקים מ"ש שם בזה, וז"ל אבל העושה ביד רמה הוא המזיד שיעיזו פניו ויעבור בפרהסיא, שזה אינו עובר לתיאבון לבד, ולא לעשות מה שמנעה התורה לעשותו לרוע מדותיו לבד, אבל לחלוק על התורה ולעמוד כנגדה, מפני זה אמר את ח' הוא מגדף והוא יהרג בלא ספק, ולא יעשה זה אלא מי שעלה בלבו דעת אחרת לחלוק בו על התורה, ומפ"ז בא הפירוש המקובל בעבודה זרה הכתוב מדבר מפני שהוא חולק על פנות התורה, כי לא עבד אדם כוכב כלל אלא מי שהאמין בו הקדמות כמו שבארנו בחיבורנו פעמים, וכן הדין אצלי בכל עבירה שיראה ממנה סתירת התורה או המחלוקת כנגדה, ואפילו אכל אדם מישראל בשר בחלב או לבש שעטנז או הקיף סאת הראש לבזיון התורה,

לבאר משפט עיר הנדחת, אשר גם אצלם מצינו דלא היה מתנהג ע"פ חוקי התורה הקבועים ועומדים לדין ביד, רק משפטם יוצא מן שאר עונשי ביד:

בפרקים הקודמים יגעתי למצוא דרך סלולה, להראות כי תורת ה' תמימה ושלמה, כל הפרטים אצלה יתדמו להכלל ולעיקר הגדול אשר מונח בה ליסוד מוסד, ולא נמצא בה שינוי, ועתה הנה לעיני משפט עיר הנדחת, אשר בתחילת ההשקפה יתדמה לרואה, כי משונה עונשם משאר עונש ביד, ואולם גם פה מצאתי דרך נכון להראות כי משפט עיר הנדחת, הוא ענף מדין מלך, ולכן חברתים יחד סמוכים, וגם כאן את דברי רבינו מאור עינינו ומגיה חשכנו בכל דברי תורה להלכה ולמעשה הרמב"ם, שמתני למעין וממנו אתחיל ואסיים:

לשון הרמב"ם ז"ל פ"ד מהלכות עובדי כוכבים ומזלות ה"ו, וא"ך דין עיר הנדחת בזמן שתהיה ראויה להעשות עיר הנדחת, בית דין הגדול שולחין ודורשין וחוקרין עד שידעו בראיה ברורה, שהודחה כל העיר או רובה וחזרו לעכו"ם, אחר כך שולחין להם שני תלמידי חכמים להזהירם ולהחזירם, אם חזרו ועשו תשובה מוטב, ואם יעמדו באולתן בית דין מצוין לכל ישראל לעלות עליהם לצבא, והן צרינ עליהם ועורכין עליהם מלחמה, עד שתבקע העיר, כשתבקע העיר, מיד מרבין להם בתי דינים ודינין אותם, כל מי שבאו עליו שני עדים שעבד עכו"ם אחר שהתרו אותו מפרישין אותו וכו', נמצאו רובה מעלין אותם לביד הגדול וגומרין שם דינם, והורגין

מפני דעת שיתבאר ממנו, שאינו מאמין שזאת התורה אמת, הוא אצלי הנאמר עליו את ה' הוא מגדף, ויהרג מיתת כפירה לא מיתת עונש כאנשי עיר הנדחת שיהרגו מיתת כופרים לא מיתת עונשים, ולזה ממונם בשריפה ואינו ליורשיהם כשאר הרוגי בית דין, וכן אני אומר בעדה מישראל שזדו לעבור על איזה מצוה שתהיה ועשו אותה ביד רמה יהרגו כלם, וראיה לדבר ענין בני גד ובני ראובן, שבא בהם ויאמר כל העדה לעלות עליהם לצבא, ואחר כך באר להם בשעה ההתראה שהם כבר כפרו בהסכימם על העבירה ההיא וכפרו בתורה כלה, והוא אמרם להם לשוב היום מאחרי ה', והשיבו הם גם כן אם במרד ואם במעל וגומר והעלה בידך אלו העקרים גם כן בעונשים עכ"ל ועיין בתשובת הרשב"א סימן תי"ז שקילס דברי רבינו אלו, וכתב עליה מורה דיעה ומי כמוהו מורה, תורת אמת ומשפטי צדק גם הוא יורה ע"ש, ועי' רבינו פ"ג מהלכות תשובה ה"ט דמומר להכעיס שהוחזק בעבירה אחת כאלו בטילה עבירה זו, נקרא מומר לכל התורה והוא בכלל המומרים אשר חשב רבינו פרק ג' מהלכות תשובה ה"ו דאין להם חלק לעולם הבא, ועי' רמב"ם פ"ד מהלכות רוצח ה"י עובדי עבודה זרה מישראל, או העושה עברות להכעיס אפי' אכל נבלה או לבש שעטנז להכעיס הרי זה וכו' אם יש בידו כח לחרגן בסייף וכו', ועפ"ז תבין נמי ליישב גירסת רש"י והרמב"ם בפ"י המשניות לפי חלק, (סנהדרין קי"א ע"ב) משנה המתחלי אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעה"ב, והר"ן בתידושו לחולין מחק גירסא זו, דהרי קי"ל (סנהדרין מ"ז ע"א) דהרוגי ב"ד כיון דאיסקטלי הוי להו כפרה, וגם כאן באנשי עיר הנדחת כיון דקבלו עונשם, למה יגרע נחלתם בעולם הבא ע"ש, אבל לפי דברי רבינו בס' המורה שהבאתי כאן שעשו ביד רמה גידונים כמומרים, אשר עומדים נגד התורה בשאט נפש, ודינם בשוה לכל המנויים בפ"ג מה' תשובה ה"ו דאין להם חלק לעולם הבא, ודוקא חייבי מיתות בית דין קי"ל כיון שקבלו עונשם

מיתתם כפרה, אבל אנשי עיר הנדחת לא נהרגו רק מיתת כפירה מפני שעמדו נגד התורה: והנה כבר ידעת מה שהקדמתי בפרק הסמוך, כי משונה דין מלך מדין סנהדרין, דהרוגי מלך הוא בסייף דוקא, וגם א"צ עדים והתראה בשעת מעשה, והורג רבים ביום אחד, וכן הרוגי מלך נכסיהן למלך, והרוגי ב"ד נכסיהן ליורשים, והנה קי"ל דבמלחמת מצוה שולחין להם שלשה כתבים, להזהירם שישלימו עם ישראל, ואם לא רצו אזי הורגים טף ונשים, רמב"ם פ"ו מהלכות מלכים ה"ד וה"ה, וכן רמזתי לעיל כי דין מלך הורגים לעת הצורך בנים על אבות כמו שהיה בעכ"ל: ועתה דע אם אחד מישראל עבר על עבירה אחת לתיאבון מפני יצרו שתקפו עליו, אבל בעיקר הדבר הנה מודה בלבו כי תורה זו היא מסורה מפי ה' למשה, אזי עונשו לפי חוקי התורה בעדים והתראה בשעת מעשה וקבלת התראה וכדומה המבוארים כלם בש"ס וברמב"ם פ"ב מהלכות סנהדרין, אבל אם הכחיש בתורה ואינו מודה בה כי היא מסורה למשה מפי הגבורה, ואפילו הכחיש מצוה אחת ואומר שאינה מפי ה', הנה עונשו של זה אינו הולך על הסדר והנהגה המסורה לסנהדרין לדון את העוברים לתיאבון, רק צידון כמורד במלכות שמים, וכשאר הכופרים המנויים בפ' עשרה מהלכות עכו"ם ובפ"ג מהלכות ממרים ה"א, ומיתתן מסורה ביד כל אדם ולא לבית דין לבד, והיינו כיון שאינו מודה בתורה שוב אינו גידון ע"פ התורה רק כמורד במלכות שמים, ומפ"ו במגדף אשר לדעת רבינו בס' המורה, ג"כ נהרג מיתת כפירה כמו שכתוב והנפש אשר תעשה ביד רמה, צדקו דברי רבינו פ"ב מהלכות עכו"ם ה"ט שכתב כיון שגידף בעדים נסקל וכתב מרן דכלל רבינו דמגדף א"צ התראה, ומרן הקשה עליו דהרי אמרינן פ"ק דסנהדרין ה' דשאר כל חייבי מיתות שבתורה, אין ממיתין אותם רק בעדים והתראה ע"ש, אבל לפי הנ"ל הש"ס מיירי דוקא מיתות ב"ד צריך התראה, אבל מגדף הוא מיתת כפירה ול"צ התראה כשאר הכופרים:

ועתה בעיר הנדחת אשר לדעת רבינו, נתחייבו מיתת כפירה, ומצד דין מורד במלכות שמים באו עליהם, מאשר שזדו לעשות בפרהסיא דבר אשר נראה כי הכחישו בתורה מן השמים, וכמו כל הרוגי מלכות נידונים בסייף, גם עיר הנדחת בסייף, וכמו הרוגי מלכות נכסיהם למלך, גם כאן נחשבו כהרוגי מלכות הורגים הבנים על חטא אבותם, כן כאן הורגים הטף, וכן במלחמת מצוה הורגים נשים והטף, וכמו במלחמת מצוה קי"ל שולחין להם מקודם להזהירם שיראו להשלים, ומזהירים אותם מקודם, וכן מצינו הענין בבני גד ובני ראובן, אשר מעלו מעל לבנות להם מזבח, ולדעת רבינו הרמב"ם נתחייבו בני גד ובני ראובן מיתת כפירה, מאשר שעשו ביד רמה וכפרו בדי' אשר הוא מלכם ונקראו ישראל ממלכת כהנים, ומפני זה הזכירו פנחס ועשרה נשיאי ישראל באזהרתם ענין עכן אשר נהרג ג"כ מדין מלכות כמ"ש לעיל, כן לאנשי עיר הנדחת אשר לא נתחייבו מיתת מדין תורה כמו שאבאר, ורק מטעם מיתת כפירה ומורד במלכות שמים דנין אותם, וצדקו דברי רבינו שכתב שצריך להזהירם ולהחזירם בתשובה כמו ששלח יהושע לפנחס ונשיאים, ולא תקשה נמי קו' הראב"ד דמה מועיל תשובה אחר התראה ומעשה, אבל לפי הנ"ל ניחא דבודאי למי שמחויב עונש ב"ד בודאי אי אפשר בו התשובה, אבל כאן לא נתחייבו ע"פ הדין משום דלא היה בכאן התראה כמו שיבואר, ורק משום מיתת כפירה כשאר הכופרים נתחייבו, אלו בודאי היכי דשבו מדרכם הרעה מקבלים אותם בתשובה, וכן כל אלו

אשר מנויין בכלל אותן שמורידין ולא מעלין, קי"ל (ע"ז י"ח ע"א) דמקבלין אותם בתשובה, ועי' רמב"ם פ"ג מהלכות תשובה הי"ד, דכל אלו ששבו בתשובה מקבלין אותם ע"ש, וכן במלחמת מצוה אשר השלימו מקבלין אותם, וגם נהרגו הנשים והטף כמו שהיה הענין באנשי יבש גלעד דלא באו לה' למצפה, כיון שהיתה עדה שלימה כופרת, כן עיר הנדחת היא עדה שלימה כופרת ונזהרו מב"ד שיחזרו לדרך התורה, ולא שמעו לדבריהם, ועמדו באולתם, והורו ביד רמה שאין להם חלק ונחלה בה' אלהי ישראל, ומפני זה באים עליהם למלחמה וצרין אותם, ואין לך מלחמת מצוה גדולה מזו, נגד אלו שכבר דבקו בתורה ועזבו אותה לחצוב להם בורות נשברות ומפני זה נהרגו הנשים והטף, עיין מגדול עוז:

ועתה אבא לבאר ענין ההתראה שנזכר (סנהדרין קי"א ע"ב) שאמרו שם במשנה וצריכין התראה ועדים לכל אחד, ולפי דברי עונש מורד במלכות שמים ל"צ התראה: וצריך אתה לדעת כי התראה גמורה בשעת מעשה ובאיזה מיתה כמו שצריכין בשאר חייבי מיתות, זאת אי אפשר כאן כלל, דהרי הבאתי לעיל מ"ש (סנהדרין פ' ע"ב) דמקושש כיון שלא הי' יודע משה באיז' מיתה לא משכח התראה, ומה שדנו אותו במיתה לא היה רק הוראת שעה, והנה כאן כיון דקי"ל דאם נתקיים בעיר הנדחת כל התנאים, אזי נידונים בסייף, ואם לא נמצאו כל התנאים הצריכים אזי נידונים כיחידים ובסקילה, והנה (בסנהדרין קי"ב ע"א) מקשה היכי דינינן* כיון דבשעת

השיבו דנין וחובשין ומקשה בש"ס נמצא אתה מענה את דינו והקשה בבאר שבע דלמה לא קאמר הש"ס חובשין אותם סתם ולא דנין אותם עד שנדע כמה הם המודחין והניח בצ"ע (לדעתי אף קודם גכר דין אסור להשהות דינם רק כ"ז שיש ביד הב"ד לגבות עדות כדי להחיש את דינם מחויבים לעשות כמו שהראיתי מאמר דין מלך) אולם אף אם גיח כשיטת הרב באר שבע מ"מ נ"ל דפי' הש"ס כאן הוא ענין אחר והנה קי"ל סנהדרין מ"ה ורמב"ם פי"ד מהלכות סנהדרין דאין דנין שנים ביום אחד במיתות נסדרות: והנה כאן בעיר הנדחת המודחין בסקילה והמודחין בסייף וא"כ איך דנו את כל יושבי העיר ביום אחד, והנה

הגה' (י) ועפ"ז עלה בידי פי' נאות בסוגיא (סנהדרין קי"ב ע"א) דמקשה הש"ס היכי עבדינן פירש"י איך נעשו רובא נדחין כיון דצריכין התראה לכל אחד וא', ולכאורה דברי רש"י תמוהים דמה ענין התראה לזה, דאף אי כתרין לכל אחד ואחד יוכל להיות דבשעת מעשה הותרו אותן ועתה כשבאו לדון אותם רואים אם יחידים המה או מרובין וכי צריכה להיות התראה בשעת גמר דין וכיון שעבר מיד לאחר התראה שוב חייב מיתה אף דנגמר דינו זמן רב אחר כך ועיקר קו' הש"ס דבתחילת גמר דין לא ידענו עדיין ואי אפשר להמתין כשום מענה את דינו אבל אין ענין קו' זו דוקא משום דצריך התראה, והנה בש"ס

וצריך להיות התראה כדינו לכל א' ואחד
ובפירוט איזה מיתה:

וכיון דבעיר הנדחת לא משכחת התראה ואין עליהם עונש מיתה ע"פ דין ב"ד, רק מטעם דין מלכות עפ"י לא צריכים לשיטת רש"י כאן דפי' זה שאמרו במשנה היחידים בסקילה לפיכך ממונם פלט, והמרובים בסיף לפיכך ממונם אבד, היינו דמתוך חומר שהחמרת בממונם הקלת במיתתם, אבל לדעתי הכי פירוש במשנה דהיחידים בסקילה והמה הרוגי ב"ד דנכסיהם ליורשים משא"כ המרובים בסיף דמן הדין אין להם עונש מיתה כיון דלא הוי התראה ורק מדין מלכות באו עליהם, ומפ"י ממונם אבד דהרי הרוגי מלכות נכסיהן למלך, והא דהם בסיף הוא חומרא להם דמן הדין כיון דלא היה כאן התראה באיזה מיתה, דלא ידענו להתרות אותם או כיחידים או כמרובים ופטורים מדין ב"ד וחיובים מצד כפירה ומיתת מורד במלכות שמים:

הדין אי אפשר לדעת עדיין באיזה מיתה ידונו אותם, דלא ידענו עדיין אם הודחה רובה של עיר ובסיף, או נידונים כיחידים ובסקילה, ומשני הש"ס דנים וסוקלין היינו דבתחילה סוקלין כלם, רק מאותו האיש אשר משלים לרוב, מתחילין לדון בסיף, וא"כ כיון דלא יכול להתרות לאנשים אלו באיזה מיתה א"כ ליכא כאן התראה, ולא הוי רק מיתת כפירה, כדין מורד במלכות דלא צריך התראה, והא דאמרו במשנה וצריך התראה לכל אחד, אין הכונה כאן התראה גמורה בפירו' המיתה, דזה לא משכחת כלל, רק הכונה על ההתראה הכללית ששולחים להם אנשים להזהירם, ולהחזירם למוטב, ומ"ש רבינו בה' וא"ו מי שבאו עליו שני עדים שעבד עבודה זרה אחר שהותרו אותו, אין הכונה רק אזהרה, וזה מדוקדק בדברי רבינו שכו' הלכה ה' עיר הנדחת, שלא נתקיימו התנאים, איך עושין מתרין ומעידין בכל אחד, הכונה כיון דלא נתקיימו התנאים וא"כ דינם כיחידים שעבדו ע"ז,

זה שייך אם אמרין דעונש עיר הנדחת הוא כשאר עונש ב"ד וצריכין להיות אצלם כל הפרטים המסורים לעונש ב"ד משא"כ אי עונש עיר הנדחת הוא מיתת כפירה והוא כדון מלך דק"ל דהורג רבים ביום אחד אולם בדין מלך א"צ התראה וזה כונת רש"י כיון דצריך התראה לכל אחד ע"כ לאו מדין מלך באת עליהם ורק מדין ב"ד ושוב אין דנין ביום אחד רק בימים נפרדים ושוב אי אפשר לדעת ביום ראשון אם נדון אותם כיחידים או כמרובים, וישני הש"ס דנין ותובשים היינו כיון דדנים אותו כאן במקום עיר הנדחת וממיתין אותם בירושלים א"כ הוי שני בתי דינים דבכה"ג ק"ל דדנים ביום אחד ע' רמב"ם פ"ד מה' סנהדרין ומפ"י לק"מ ק"י הבאר שבצ' דלמה לא קאמר חובשין ואחר כך דנים דו"א דכיון דידונו אותם ויהרגו אותם בירושלים שוב הורא קו' לדוכתא הרי אין דנים ביום אחד בב"ד אחד ור' יוחנן אמר דנין וסוקלין והיינו כיון דסוקלין קודם א"כ שוב ע"כ התראה אשר נאמרה במשנה לאו דוקא התראה בפרטות דהרי לא ידענו להתרות באיזה מיתה, רק התראה שזכר במשנה היינו להזכירם שיחזרו בתשובה כמו שבארתי בסנים, וא"כ אינם נהרגים רק בדין מלך והורג רבים ביום אחד ור"ל אמר מרבין להם בתי דינים כדי שיהיה בשני בתי דינים דבכה"ג דנים ביום אחד והא דהביא הרמב"ם גמי מרבין בתי דינים היינו משום מדיחים כיון דהם לא נהרגו מדין מלך דהרי המדיחים

תמיד הם בסקילה והיינו מטעם מסית וא"כ איך אפשר לדון את המדיחין והכודחין ביום אחד הרי המה מיתות נפרדות וגם אם ה' המדיחין רבים והדיחו כל אחד בעבודה מיוחדת או צריך להיות לכל מסית ב"ד מיוחד והא דלא הביא הרמב"ם פסק הלכה כר' יוחנן דדנין וסוקלין וכבר הקשה' כן הרמ"ה על רבינו אבל אי אפשר לומר דאם אמרין כן א"כ שוב צריך להיות התראה וכאן לא היה אפשר לעדים להתרות דלא ידעו באיזה מיתה ור"י אפשר דס"ל דמותרה לדבר החמור הוי מותרה לדבר הקל ע' כתובות ל"ג גש"א"כ הרמב"ם דס"ל מ"ב ה"מ סנהדרין דצריך להיות התראה בפרוטרוס ולא הביא הדין דמותרה לחמור מותרה לקל והרמב"ם הוציא ממה דאמרו סנהדרין פ' ע"ב ש"מ מותר' לחמור מותר' לקל ודחי וכן אמרו שם מקושש הוראת שעה כיון דלא ידע באיזה מיתה הרי היתה אפשר להתרות בחמור דהרי ידע משה כל ד' מיתות ומה מוכח דלא הוי כותרה לקל וע' ר"ן שם וא"כ אי אפשר דנין וסוקלין רק מפרישין וכשלא נמצא רובא אזי נידונים כיחידים ושוב צריך התראה לסקילה מחדש לכל אחד כמו שכתב בהדיא ס"ה מה' עכ"ם ה"ה דלא נתקיימו התנאים מתרין ומעידין בכל אחד היינו דצריך התראה חדשה אבל בלא"ה על התראה ראשונה אינם רק בסיף אם נמצאו רובם דל"צ בעיר הנדחת התראה גמורה רק אזהרה אבל בדליכא רובא ודינם כיחידים צריך להיות התראה חדשה וז"כ:

ועפ"י יובן נמי הא דהמדיחין בסקילה אף על גב דהמדיחין בסייף, והיינו דוקא מודחין דלא היה אצלם התראה, ונדונים דין מלך בסייף, משא"כ המדיחים בלא"ה המה מסיתים וחייבים מה"ת סקילה מצד מסית, ע' רמב"ם פ"ה מהלכות עכרים ה"ב, ובמסית ל"צ התראה מן דין תורה דכתיב לא תחמול ולא תבסה עיין רמב"ם שם, וא"כ נחי דלא משכחת אצלם התראה הרי אף בלא התראה נסקל מדין תורה ושוב נשאר בעונשו:

ומכל מה שהארכנו עד כה, תמצא עיקרים גדולים דדוקא במיתת ב"ד צריכים להיות כל האופנים ההכרחים למיתת הפרט, אולם עונש הכופרים מסור לכל, ונהרגים משם מורד במלכות שמים, ומפני זה צדקו דברי רבינו שכי' פ"ד מהלכות רוצה הלכה יור' דכל אלו המנויין שמה מצוה להורגן אם יש בידם כח להרגן בסייף, והיינו כיון דמיתתו בדין מלך צריך להיות דוקא בסייף, ועיין בתשובת הרא"ש כלל י"ז ובתשובת בשמים ראש סי' קצ"ב דאף מיתות הכופרים אינו רק בזמן שסנהדרין יושבים בלשכת הגזית, עיין רמב"ם פ"ד מהלכות סנהדרין הלכה י"א, דכיון שבטלו דין מיתה מב"ד היה מיתת אלו, ובפרט אם יהיה נמסר לכל יהיה תקלה גדולה, והלב יודע אם לעקל או לעקלקלות ומי יוכל להבין ולירד לסוף דעתו של חברו, וראיות הרא"ש חזקה היא, דהאומר ע"מ שאני צדיק גמור אמרינן דלמא הרהר תשובה, ודינים של אלו מסורין רק לשמים, חוץ מרודף אחר חברו להרגו בידים, זה ענין נטוע בחוק בריאת אדם לעשות כל האופנים להציל חיי עצמו והבא להורגך השכם להרגו אבל בשאר הכופרים אין לנו ב"ד

סמוכין ואין אתנו בינה יתירה לדעת נחוצת הענין, וצדקו דברי הרמב"ן והרשב"א בתשובת בשמים ראש סי' קצ"ב שלא ניתנו הדברים כחומה פרוצה לעשות עונשים ולתלות בהוראת שעה, וכל אלו כשבאים ושאלו, מב"ד אין מורין לעשות כן ע"ש, ומכ"ש לפי מה שהבאתי משם הרמב"ם דבכל אלו צריך להיות דוקא בסייף מטעם דין מורד במלכות שמים, והנה ד' מיתות בטלו מישראל:

לפי מה שבארתי שיטת רבינו, דכל שמורד ועומד נגד התורה אפילו לבש שעטנז לבזיון התורה, מפני שאיננו מודה דהיא מן השמים נדון עונש כפירה לא עונש ב"ד, הבנתי נמי מה דמצינו (כתובות פ"ו) בלולב ואינו עושה סוכה ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו, ולכאורה קשה ואיך יתכן דעונש עשה אשר קל מל"ת דהרי עשה דוחה ל"ת, וגם ליבא עונש קבועה על עבירת עשה, וא"כ למה מכין אותו עד שתצא נפשו, אבל האמת הוא דאם עבר לתיאבון על מצות עשה, בודאי ליכא כאן עונש תורה רק מכת מרדות כמו שעונשין לכל העובר על איסור דרבנן רמב"ם פ"ד מה' מ"א, היינו י"ג מכות כמו שהביאו בשם הערוך ע' ר"ן וריב"ש סי' צ' ותשב"ץ ובס' המצות שורש א', משא"כ כשאומר לולב ואינו עושה, דהוא מורד ועומד נגד התורה, ומן הסתם איננו מודה כי מצוה זו נאמרה מפי ה' וא"כ נדון כמכחיש מכין אותו עד שתצא נפשו, וכן יתכן נמי מ"ש רבינו פ"ו מה' חמץ דאוכל מצה בערב פסח מכין אותו עד שתצא נפשו דשם ג"כ נראה כמורד שמבטל מ"ע דמצה, וע' רמב"ן פ' יתרו דכ' גמי כן: